

Literatura

- Noam Chomsky, *The Utility of Linguistic Theory to the Language Teacher*, 1966.
P. J. Galperin, *Die geistige Handlung als Grundlage für die Bildung von Gedanken und Vorstellungen*, 1967.
E. H. Lenneberg, *Biological Foundations of Language*, 1967.
Roger Brown, *A first language*, 1973.
Mirjana Vilke, *Implications of the Age Factor on the Process of Acquisition of an L₂*, *Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia*, 41/42, 1976.
Duška Vucelić, *Novi pristup učenju stranog jezika u ranoj dobi*, *Strani jezici*, 4, 1976.
Bruno Schneider, *Sprachliche Lernprozesse*, 1978.
Ute Schönplflug, *Psychologie des Erst und Zweitspracherwerbs*, 1977.

Vladimir Sekulić

O JEZIČNIM OBRASCIMA I PRAVILIMA U NASTAVI ENGLESKOG JEZIKA

1. Pregled i analiza postojećih obrazaca i pravila

U savremenoj nastavi stranih jezika jedan od neriješenih problema, a ujedno i veoma važan, jeste mjesto i način obrade gramatičkih struktura u sklopu nastave stranog jezika uopšte. I u polemikama u toku istorije učenja stranih jezika, kao i danas, o tome postoje različita mišljenja i dijametralno suprotni stavovi. Donedavno je osnovno stanovište bilo da gramatiku, naročito na početnom nivou, ne treba učiti, ili je ostaviti za kasnije, a ako se uči, obrađivati je neformalizovano kroz određene situacije. Dakle, treba izbje-gavati formalizovanje pravila, obradu kroz definicije ili opis simboličkim notacijama. Umjesto toga, nastavnik prezentira gradivo u obliku rečenica, a učenici ponavljaju rečenice-modele ili mijenjaju neke elemente u njima.

Često se polazi od pretpostavke da neko ko govori jezik, čak i materinji, nesvjesno formira obrasce a da nije u stanju da ih opiše. Polazeći od te pretpostavke, zaključuje se da u učenju stranog jezika nije potrebno učešće svijesti i razumijevanja struktura, već da je dovoljno memorisati selekcionisane rečenice kao modele, i na osnovu njih praviti odgovarajuće rečenice stranog jezika analogijom i memorisanjem.

Analizirajući te pretpostavke, William Branford navodi da u nastavi stranog jezika obrada formalne gramatike ustupa mjesto vježbama kojima se postiže vještina recepcije i produkcije. Međutim, on ipak dodaje da se ne možemo uspješno koristiti vježbama ako ne razumijemo jezičke strukture.¹

S druge strane, potpuno suprotno prethodnom stanovištvu, i još više produbljujući Branfordovu opasku, Eric H. Kadler u vezi s istim problemom zaključuje da se obrada gramatike ne bi smjela potcijeniti. Štaviše, upravo

¹ William Branford, *The Elements of English*, Routledge and Kegan Paul, London, 1969, str. 113.

ona omogućava proizvodnju iskaza u nekom jeziku.² Slično Kadleru, G. V. Rogova ističe da je nemoguće govoriti ako se nije usvojio gramatički mehanizam.³ U posljednje vrijeme, i na Istoku i na Zapadu, najveći se broj lingvista i metodičara, manje-više, pridružuju tom mišljenju.

Bez obzira na teorije, skoro je opšteprihvaćeno da se jezik sastoji od obrazaca raznih nivoa, gdje svaka jedinica nekog nivoa ima sopstveni obrazac i združuje se i stupa u interakciju sa drugim obrascima na drugim nivoima. Međutim, ne postoji univerzalno i jedinstveno mišljenje o tome koja je vrsta obrazaca ili pravila najprikladnija za nastavu engleskoga kao stranog jezika, niti o tome kako ih treba obrađivati.

Kao što je poznato, postoje razne klasifikacije osnovnih rečeničnih obrazaca. J. F. Wallwork smatra da je jedna od najfundamentalnijih klasifikacija osnovnih rečeničnih obrazaca klasifikacija izložena u knjizi Paula Roberts *English Sentences*.⁴ Ona je imala znatnog uticaja na razne druge klasifikacije, između kojih postoje neznatne formalne razlike, većinom u pogledu broja obrazaca ili simbolike opisivanja, mada suština uglavnom ostaje ista.

Strukturalni modeli koji taksonomski ređaju jedinice struktura, odnosno strukture neposrednih kontinuiteta (slični strukturama fraza u transformacionoj gramatici) mogu da, sa manje ili više prilagođavanja, posluže kao modeli za opis i pravljenje rečenica. Mnogi lingvisti i metodičari smatraju da to nije dovoljno, već da oi se uz to trebalo koristiti i transformacionim pravilima ili, bolje, konverzijom struktura, tj. pretvaranjem spoljašnjih struktura u druge spoljašnje strukture.

Pedagoška gramatika koja bi se orijentisala na opis i analizu spoljašnje strukture mogla bi da se koristi funkcionalnim opisom, koji se često uspješno upotrebljava, gdje se selekcija elemenata vrši supstitucijom u određenoj poziciji. Tako, svaka pozicija prima odgovarajuću vrstu, odnosno klasu riječi. Ove pozicije se mogu obilježiti, kao što je već poznato, simbolima: »Subject« (S), »Verb« (V), »Complement« (C) i sl., što bi predstavljalo konstrukciju koja se sastoji od subjekta, glagola i dopune. Takav model je vrlo podesan za obradu jer je prilično jednostavan. Supstitucijom elemenata za određene pozicije vježba se isti obrazac, jer promjene u okviru pozicije ne znače promjenu obrasca.⁵

Neki lingvisti i metodičari nalaze korisnim upotrebu pravila »korak po korak«, u smislu Chomskoga, u prezentiranju jezičkih struktura. Tu se podrazumijevaju i odgovarajuće algoritamske operacije kako ih koriste Chomsky ili drugi transformacionisti. Mogu se iskoristiti i transformacije prema ortodoksnim modelima transformaciono-generativne teorije o jeziku, tj. pretvaranje dubinskih struktura u površinske, ako to situacija zahtijeva, naime ako bi to pomoglo preciznijem otkrivanju značenja.

J. P. B. Allen smatra da je gramatika Friesa i Ladoa takođe generativna, jer učenici prema njoj uče da konstruišu engleske rečenice po odgovaraju-

² Eric H. Hadler, *Linguistics and Teaching Foreign Languages*, Van Nostrand Reinholds Company, New York, 1970, str. 108.

³ G. V. Rogova, *Methods of Teaching English*, Prosvešćenie, Lenjingrad, 1956, str. 134.

⁴ J. F. Wallwork, *Language and Linguistics*, Heinemann Educational Books, London, 1969, str. 83.

⁵ J. P. B. Allen and S. Pit Corder, *Techniques in Applied Linguistics*, Oxford University Press, London, 1974, str. 61.

ćim modelima. Osim toga, novi rečenični obrazac uči se prezentiranjem ranije učenog obrasca, što u stvari nije ništa drugo nego primjena transformacionih pravila. Naravno, ovdje se ne misli »transformaciona« ili »generativna« u striktnom smislu Chomskoga, već je riječ o postizanju istog cilja nešto drukčijim postupkom. Međutim, može se prigovoriti da ovdje to učenik uspijeva na osnovu znanja o jezičnoj strukturi koje već posjeduje, jer se ovdje ne radi o primjeni određenog broja pravila koja eksplicitno odražavaju operacije u postizanju toga cilja. Kod Friesa i Ladoa, u stvari, radi se o pravilima zamjenjivanja koja se primjenjuju na spoljašnjoj strukturi, dok se kod Chomskog radi o transformacionim pravilima koja pretvaraju dubinske strukture u spoljašnje.

Međutim, S. Pit Corder ukazuje na to da bi možda bilo potrebno upravo apstraktna pravila Chomskog prilagoditi načinu prezentiranja onako kako to čine Fries i Lado. U suštini, razlika između pomenute prezentacije Friesa i Ladoa i pedagoške gramatike koja bi bila bazirana na pravilima Chomskoga jeste u upotrebi apstraktnih simbola. Lado i Fries ne upotrebljavaju apstraktne simbole, već svoju gramatičku prezentaciju postižu rečeničnim modelima, to jest fonološkom realizacijom spoljašnjih struktura ili njihovom ortografskom reprezentacijom. Nasuprot tome, pedagoška gramatika koja bi se bazirala na pravilima sintaksičkih struktura primjenjivala bi razne apstraktne simbole (Pres. Past. have + en, be + ing, etc), čime bi trebalo da se postigne veći stepen opštosti i obezbijedi više informacija prilikom primjene pravila.⁶

Robert Krohn u kasnijoj reviziji materijala Ladoa i Friesa, u knjizi *English Sentences Structure*, bliži se gore pomenutoj pedagoškoj gramatici transformaciono orijentisanoj, i uvodi simbole u opisivanju struktura, mada i dalje ostaje na poziciji strukturalista i opisuje samo spoljašnje strukture.⁷

Na Univerzitetu Ryukus u Japanu ispitivala se efikasnost transformacione gramatike u nastavi engleskog jezika kod studenata tog univerziteta. Gramatika je predavana prema knjizi Paula Robertsa *English Sentences*, Noama Chomskog *Syntactic Structures* i Roberta B. Leesa *Grammar of English Nominalisations*. Eksperiment je pokazao da je transformaciona gramatika, onakva kakvu je prezentirao Paul Roberts u knjizi *English Sentences*, veoma pogodna u prvoj fazi rada. Obrasci Noama Chomskog pokazali su se pogodnima za sljedeću etapu, dok je gramatika Roberta Leesa bila vrlo efikasna na trećem, odnosno naprednijem nivou.⁸

I u Švedskoj je izveden eksperiment, na Univerzitetu Göteborg, koji je trebalo da ispita nastavu engleske gramatike kod starijih studenata. Eksperimentom je rukovodio dr Mats Oskarson. Cilj eksperimenta bio je da pokaže da li slušaoci koji rade po audiolingvalnom metodu bolje savlađuju gramatičke strukture od onih koji rade po takozvanoj *Cognitive Code-learning Theory*. Rezultati su pokazali da su studenti koji su radili po kognitivnoj teoriji pokazali značajno bolje rezultate nego oni koji su radili po audiolingvalnoj metodi.⁹

⁶ Ibid., str. 89.

⁷ Robert Krohn, *English Sentences Structures*, The University of Michigan Press, Ann Arbor, 1971.

⁸ James W. Ney, *Transformation Grammar in a Ryudai Classroom*, »Language Learning«, Vol. XV, No. 1 and 2, 1965, str. 53.

⁹ Dr Mats Oskarson (u interpretaciji redakcije časopisa), *An Experiment in Methodology*, English Teaching Forum, Vol. 12, No. 4, Washington, 1974, str. 56.

Wilga Rivers je mišljenja da bi pedagoška gramatika za nastavu stranog jezika, zasnovana na transformacionim principima, trebalo da bude razrađena tako da se stvori sposobnost prepoznavanja i »proizvodnje« gramatičkih rečenica stranog jezika, to jest stvaranje kompetencije.¹⁰ Isto tako, Kenneth Chastain navodi da učenici moraju da znaju pravila jezika prije nego što počnu da ih upotrebljavaju. Moraju da aktiviraju kompetenciju da bi mogli po želji da proizvedu iskaze koji su im potrebni.¹¹ Svjesno savladavanje jezičnog sistema (razvijanje kompetencije) Chastain smatra samo pripremom i preduslovom za jezičku djelatnost.¹² Ali čim su se učenici upoznali sa jezičkom strukturom, moraju se obezbijediti vježbe za njenu upotrebu, a kasnije i vježbe komunikacije. Ovo je u skladu sa neurofiziološkim aspektom učenja gdje su u osnovi učenja jezika mentalni procesi, zbog čega se nastavnik prvo mora koncentrisati na usvajanje pojmova prije vježbanja. Poslije usvajanja pojmova učenicima su potrebne vježbe radi uvježbavanja jezičkih struktura i aktiviranja pojmova i njihovih veza, što vodi tečnosti u jezičkoj upotrebi. Drugim riječima, treba internalizovati pravila, što po Ericu H. Kadleru znači postizanje stepena znanja gdje se misao povezuje direktno sa glasovima, morfologijom i sintaksom stranog jezika.¹³ Po Mary Finocchiaro, internalizacija ove sposobnosti znači razumijevanje i učenje materijala tako solidno da on može da se produkuje po želji.¹⁴ Da bi se to postiglo, G. V. Rogova kaže da je potrebna jednostavna i kratka gramatika, koju učenici lako shvataju.¹⁵ Ove kriterije najbolje zadovoljava gramatika Rudolfa Filipovića *An Outline of English Grammar*, koja je zaista vrlo koncizna, jasna i slikovita.¹⁶ Osim toga, u njoj su upotrijebljeni obrasci-formule veoma korisni za pravljenje rečenica sa praktično-pedagoškog aspekta. U nastavi stranih jezika trebalo bi, dakle, težiti pravilima i obrascima koji najbolje odražavaju prirodno strukturisanje rečenica. U tom smislu, već se predlaže »nova«, eklektička gramatika engleskog jezika koja obuhvata elemente tradicionalne, strukturalne i transformacione gramatike. Tradicionalna gramatika obezbjeđuje veći dio terminologije, strukturalne rečenične obrasce, a transformaciona gramatika omogućava transformaciju rečeničnih obrazaca.¹⁷

2. Rezime, zaključci i praktična primjena

U udžbenicima engleskog jezika u opisivanju jezika, kao što smo već detaljno vidjeli, najčešće se primjenjuju osnovni rečenični obrasci i njihova transformacija u proizvodnji rečenica, odnosno iskaza u nekom jeziku. Oni su zaista vrlo korisni za sistematizovanje gramatičkog sistema materinjeg

¹⁰ Wilga Rivers, *Teaching Foreign-Language Skills*, The University of Chicago Press, Chicago and London, 1968, Fourth Impression, 1971, str. 67.

¹¹ Kenneth Chastain, *The Development of Modern Language Skills: Theory to Practice*, The Center for Curriculum Development, Inc., Philadelphia, Pa., 1971, str. 93.

¹² Ibid., str. 46.

¹³ Eric H. Kadler, op. cit., str. 164.

¹⁴ Mary Finocchiaro, *Developing Communicative Competence*, »Forum«, Vol. XV, No. 2, April 1977, str. 279.

¹⁵ G. V. Rogova, op. cit., str. 137.

¹⁶ Rudolf Filipović, *An Outline of English Grammar*, Školska knjiga, Zagreb, 1966.

¹⁷ Charles Lamar Thompson, *The New English Grammar*, Lear Siegler, Inc., Fearon Publishers, Belmont, California, 1974.

jezika, zato što je tamo cilj deskripcija i analiza jezika, tj. da se postigne što bolja deskripcija, zahtijevaju se što precizniji i eksplicitniji obrasci, odnosno pravila. Za učenje stranog jezika, gdje im je cilj da služe kao modeli za proizvodnju jezičnih struktura, čini se da su najpogodniji obrasci tipa Paula Robertsa (*English Sentences*), i pravila iz ranog perioda transformacionih gramatika, naravno uprošćena i prilagođena, tipa pravila u knjizi Noama Chomskog *Syntactic Structures*. Kasniji modeli možda unose vrlo značajne uvide, pogotovu u oblasti semantičke komponente, mada se još uvijek ne vidi mogućnost originalne primjene u nastavnoj praksi, posebno u nastavi stranih jezika.¹⁸

Doprinosi lingvista ovdje su zaista veoma značajni, ali ovi obrasci ne mogu sasvim da zadovolje sve potrebe i zahtjeve nastave stranih jezika, niti da riješe jedan od najozbiljnijih problema: eliminisanje ili bar minimalizovanje upotrebe materinjeg ili stranog jezika u objašnjavanju gramatičkih struktura. Oni ne pružaju mnogo samoobjašnjavačkog niti su dovoljno jednostavni i jasni da pokažu odnose između pozicija rečeničnih struktura ili u okviru njih.

Čini se da je opisivanje pomoću vrsta riječi na rečeničnom nivou, što predstavlja strukturalnu analizu od male koristi. Međutim, ono je, reklo bi se, izuzetno pogodno u okviru rečeničnih pozicija, to jest na nivou fraze. Prema tome, treba da se pravi distinkcija između višeg rečeničnog nivoa i nižeg nivoa fraza. Takozvani slot-and-filler postupak bio bi veoma efikasan na rečeničnom nivou. Svaki »slot«, odnosno pozicija, može da primi riječ, frazu, pa čak i rečenicu. Osnovna odlika ovog opisa je građenje rečenice pomoću pozicijskih elemenata, kao što su subjekat, glagol, objekt, dodatak za mjesto, vrijeme, itd., koji u stvari čine rečenične članove sa funkcijskog aspekta. Ovakvi obrasci mogli bi da se koriste kao osnovni rečenični obrasci. Veživanjem vrsta riječi, odnosno uklapanjem odgovarajućih riječi u određene pozicije, i kombinovanjem ovih elemenata na višem rečeničnom nivou, ostvaruje se prirodni proces proizvodnje fraza i uobličavanje rečenica. To je od osobitog značaja za predstavljanje određene strukture.

Pozicija kojoj treba, međutim, da se pokloni posebna pažnja i koja je najznačajnija i najkompleksnija, jeste pozicija ličnog glagolskog oblika. Osnovni rečenični obrasci ne kazuju nam mnogo o odnosima u okviru ove pozicije koji bi jasno pokazali strukture te njihove odnose i veze sa većim i kompleksnijim strukturama, kao i povezanost sa situacijom. Pretpostavljam da je to jedan od ključnih problema za usavršavanje i olakšavanje nastave engleskog jezika. Zbog toga smatram da osnovno polazište u građenju obrazaca treba da bude lični glagolski oblik. Naime, potreban je takav obrazac koji obuhvata sva lica ličnog glagolskog oblika, odnosno koji omogućava promjenu u horizontalnom i vertikalnom smjeru.¹⁹

Prema audiolingvalnom metodu, osnovni rečenični obrasci obično se prezentiraju kao model-rečenice, u vidu pojedinačnih najelementarnijih struktura. Međutim, ako se samo jedna osnovna struktura prezentira i

¹⁸ S. Pit Corder, *Introducing Applied Linguistics*, Penguin Education, Penguin Books Ltd., Harmondsworth, Middlesex, First published 1971, Reprinted 1975, str. 73.

¹⁹ Vladimir Sekulić, *Intenzivni kurs engleskog jezika*, Grafički zavod Titograd, prvo izdanje 1970. peto, dopunjeno izdanje pod naslovom *Udžbenik engleskog jezika — intenzivno učenje*, izdavač NIP Pobjeda, Titograd, 1979, str. 281 — 288.

vježba, a zatim druga, bez veze sa ostalim elementima šire strukture kao cjeline i sa situacijom, to znači dug i naporan put do postizanja krajnjeg cilja — komunikacije. U stvari, to je glavna prepreka u postizanju toga cilja. Na primjer, ako se vježba prvo lice jednine, zatim treće lice sadašnjeg vremena glagola »to be« sasvim izolovano, a zatim ostala lica jedno po jedno, jedna vrlo značajna stvar se zanemaruje — odnos između lica u okviru ličnog glagolskog oblika. Ako se vrijeme događanja radnje ne naznači, onda je vremenska situacija zanemarena. Zbog toga oni učenici koji rade na ovaj način teško mogu da se prebace sa jednog elementa istog vremena na drugi, a to otežava restrukturiranje obrazaca, što je jedan od osnovnih faktora koji uzrokuje jaz između vježbanja i komunikacije. Ali ako učenici vide jasno sve odnose u samom obrascu povezanom sa vremenom kad se glagolska radnja događa i sa situacijom koja još više precizira značenje, pogotovu u posebnim okolnostima kada se izađe iz okvira uobičajenih situacija, nastavnik može odmah da iskoristi supstituciju subjekta i odgovarajućih priloga, odnosno priloških fraza, tj. da mijenja strukture u okviru rečeničnog obrasca ili da pretvara rečenicu u neki drugi tip rečenice. Nijedan element obrasca ne treba učiti izolovano; on se uči u vezi sa ostalim elementima istog obrasca ili u vezi sa obrascem kao cjelinom. Jezičke nivoe u toku govora treba integrisati, pogotovu u početnoj i završnoj fazi obrade nekog jezičkog materijala, jer oni u komunikaciji djeluju združeno, i upravo zbog njihovog razdvajanja najčešće dolazi do teškoće u primjeni struktura u komunikaciji. Nijednu od jezičkih vještina ne bi trebalo zapostaviti, već ih sve obuhvatiti u radu od samog početka, jer svaka vještina, u toku obrade pored sopstvenog uvježbavanja, komplementira se i pomaže efikasnoj obradi ostalih vještina.

Uz to, treba imati u vidu da učenje stranog jezika na početnom nivou podrazumijeva savladavanje jezičkog kôda i poruke, gdje je kôd u središtu pažnje. Kod učenja gramatičkog sistema, učenici već poznaju kôd. Tako oni opisuju ono što su već ranije empirijski naučili (a učenje gramatike predstavlja sistematizovanje i korigovanje naučenog prema utvrđenim normama). Njihov interes je, prema tome, prvenstveno usredsređen na poruku. Odatle, obrasci i pravila prikladna za savladavanje stranih jezika moraju da budu u skladu sa potrebama prouzrokovanim ovim razlikama. Uloga ovih obrazaca i pravila nije deskripcija niti analiza jezika. Naprotiv, oni služe kao modeli za proizvodnju raznih rečenica. Na taj se način eliminišu objašnjenja i generalizacije, bilo na materinjem, bilo na stranom jeziku. Oni proističu iz obrasca i, ako je potrebno, mogu da se verbalizuju.

Mada je u učenju stranog jezika pravac isti kao i u usvajanju maternjeg jezika, tj. od jednostavnijih struktura (riječi, kombinovanje riječi u fraze, odnosno dvočlane rečenice itd.) ka kompleksnijim, zbog različitih uslova u kojima se uči strani jezik dolazi do izvjesnih diferencija između učenja stranog jezika i usvajanja maternjeg naročito na izvjesnim etapama ili zbog različite situacije u kojoj se uči strani jezik. Ove razlike su najveće na početnom nivou učenja, ali kako učenici napreduju u savladavanju jezika, one se sve više smanjuju. Drugim riječima, nastava stranog jezika postaje sve bliža učenju maternjeg jezika. U ranoj etapi učenja stranih jezika uključuju se i kôd i poruka. Na višem, naprednijem nivou učenja stranog jezika, kao i kod formalnog učenja gramatike maternjeg jezika, učenici se sve više bave kompleksnijim strukturama i organizacijom tih struktura, oralnom i pismenom kompozicijom i porukom. Poruka sve više ulazi u fokus interesovanja i

rada. Na višem nivou učenja ortodoksna transformaciona pravila su primjenljivija. Znači, što se više približavamo višem nivou, nastava materinjeg i stranog jezika sve više konvergira.

Ovo ukazuje na to da bi validni obrasci u nastavi engleskog kao stranog jezika, kao i vjerojatno i u drugim jezicima, trebalo da zadovolje sljedeće kriterije: da budu samoeksplanatorni, laki za razumijevanje i građeni oko ličnog glagolskog oblika. U stvari, za svaki lični glagolski oblik treba dati obrazac i prilošku odredbu koja pokazuje vrijeme događanja radnje. Primjenom pravila, obrasci ličnih glagolskih oblika u potvrdnom obliku, prema obrascu-modelu, mogu se pretvarati u upitni, odrečni, odrečno-upitni oblik, ili, na primjer, rečenice u sadašnjem vremenu u prošlo, buduće ili neko drugo vrijeme. Na ovim obrascima primjenjivala bi se jednostavna pravila, kako bi se proizvele razne rečenice i iskazi. Rečenica bi mogla da se proširuje dodavanjem elemenata za razne rečenične pozicije, kao, na primjer, objekt, razni adverbijalni dodaci i slično. Proširivanje bi takođe moglo da se vrši u okviru pozicija raznim modifikacijama ili supstitucijama. Na primjer, u imeničkoj poziciji, odnosno frazi, imenica može da se modifikuje pridjevom, predložkom frazom, relativnom rečenicom itd. Ove fraze ili riječi sa odgovarajućim intonacionim završetkom mogu da budu posebni iskazi ili da se kombinuju sa drugim riječima i frazama i tako čine složenije rečenice, odnosno iskaze.

Učenje obrazaca i pravila trebalo bi da je kognitivno orijentisano: memorisanje se koristi samo u prikladnim situacijama, i to u manjem stepenu. Kako jezičke strukture sačinjavaju sistem, ovaj sistem bi trebalo svjesno usvajati, zatim vježbati do nesvjesne upotrebe-automatizacije, nakon čega slijedi primjena u komunikaciji.

Milica Gačić

UDŽBENIK STRANOG JEZIKA ZA NEFILOLOŠKE FAKULTETE

U nastavi stranih jezika udžbenik ima posebno mjesto jer je osnovni izvor znanja, a u našoj nastavnoj praksi nerijetko je i jedini izvor — pogotovo u strukturama s malim brojem studenata, gdje studentima nisu dostupni drugi izvori za strane jezike. Osim toga, drugi izvori, ako i postoje, nisu prilagođeni zahtjevima nastavnog programa, jer je opseg jezične građe određen nastavnim programom, a sve jezične strukture koje se nalaze u izvanudžbeničkom materijalu nisu podjednako važne za komuniciranje u struci. Nisu ni jednako teške, pa se moraju pravilno izabrati i pravilno odmjeriti, rasporediti, te opet u određenim intervalima ponavljati da bi bile usvojene.

Udžbenik stranog jezika mora osiguravati povezanost jezičnoga gradiva, zbog jezične sistematičnosti, mora osiguravati ponavljanja u adekvatnom obliku i količini, zbog snažnog djelovanja zaboravljanja, i mora sadržavati elemente kulture jer zbog grešaka na nivou kulturnih razlika u jezicima često dolazi do nerazumijevanja ili prekida komunikacija.¹

¹ Naum Dimitrijević *Problems and implications of contrastive analysis of vocabulary and culture*. Papers and Studies in Contrastive Linguistics, Poznan, 7/1977, str. 142.